

QASHQADARYO VILOYATI SHAROITIDA KARTOSHKANI SAQLASH VA QAYTA ISHLASHNING AHAMIYATI

Xurramov Xusniddin Egamnazarovich

Qarshi davlat universiteti o'qituvchisi

xusniddinxurramov37@mail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada Qashqadaryo viloyati sharoitida kartoshkani saqlash va qayta ishlash jarayonlarining ahamiyati tahlil qilingan. Hududning agroiqlimiy sharoiti kartoshka yetishtirish uchun qulay bo'lsa-da, hosilni sifatli saqlash va sanoat usulida qayta ishlash masalalari dolzarb hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy saqlash texnologiyalari qo'llanganda hosilning 85–90% gacha bo'lgan qismi sifatini saqlab qoladi. Qayta ishlash korxonalarida kraxmal, chips, yarim tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish esa nafaqat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydi, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi.

Kalit so'zlar. Kartoshka, saqlash, qayta ishlash, Qashqadaryo, oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy samaradorlik, texnologiya.

Kirish. Qashqadaryo viloyati O'zbekistonning muhim agrar hududlaridan biri bo'lib, kartoshka yetishtirish bo'yicha respublikada yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Viloyatda yiliga o'rtacha 450–500 ming tonna kartoshka yetishtiriladi. Ammo hosilning bir qismini sifatli saqlab qolish va ortiqcha qismini qayta ishlash masalalari to'liq hal qilinmagan. Kartoshka biologik xususiyatiga ko'ra tez buziluvchi mahsulot hisoblanadi. Saqlash sharoitining yetarli darajada bo'lmashligi tufayli Qashqadaryoda hosilning 15–20 foizi yo'qotilmoqda. Shu bois, samarali saqlash texnologiyalari va qayta ishlash korxonalarini rivojlantirish katta ahamiyatga ega.

Material va metodlar. Tadqiqotlar Qashqadaryo viloyatining Shahrisabz, Kitob va Yakkabog' tumanlarida o'tkazildi.

Tadqiqot metodlari:

1. **Saqlash texnologiyalarini tahlil qilish** – oddiy omborxonada, ventilyatsiya tizimiga ega ombor va zamonaviy sovutkichli omborlar taqqoslandi.
2. **Qayta ishlash korxonalarini faoliyatini o'rganish** – viloyatdagi chips, kraxmal va yarim tayyor mahsulot ishlab chiqaruvchi kichik korxonalar tahlil qilindi.

3. **Iqtisodiy samaradorlik** – mahsulotni bevosita sotish va qayta ishlash orqali qo‘shimcha qiymat yaratish o‘rganildi.

Jadval 1. Saqlash texnologiyalarining samaradorligi

Saqlash turi	Saqlab qolish darajasi (%)	Afzalligi	Kamchiligi
Oddiy ombor	70	Arzon	Tez buzilish, yo‘qotish katta
Ventilyatsiyali ombor	80	Havoning aylanishi yaxshi	Qurilish xarajati yuqori
Sovutkichli ombor	90	Uzoq muddatli sifatli saqlash	Energiya sarfi ko‘p

Natijalar. Oddiy omborlarda hosilning **30% gacha** qismi buzilib ketishi kuzatildi.

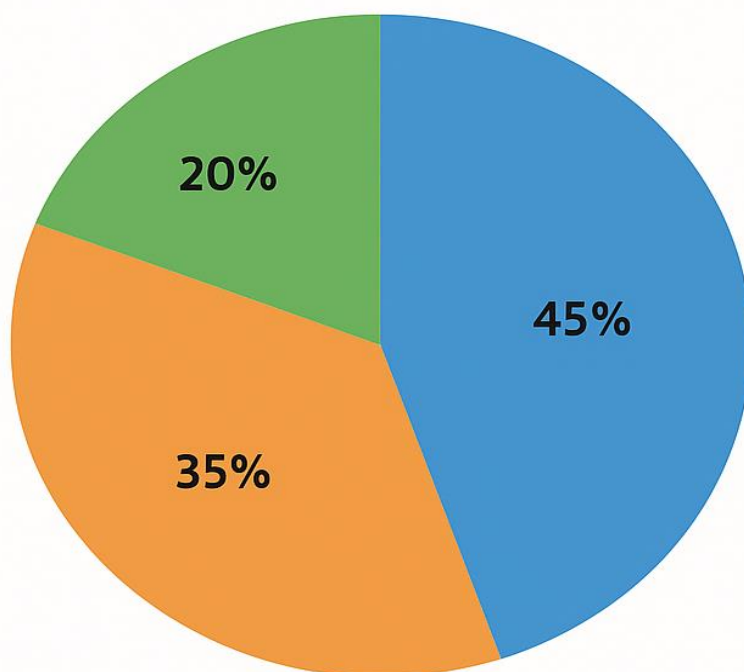
- Ventilyatsiyali omborlarda yo‘qotish **20% gacha** kamaydi.
- Sovutkichli omborlarda hosilning **90% gacha** qismi sifatini saqlab qoldi.

Qayta ishlash tahlillari shuni ko‘rsatdiki:

- Qashqadaryoda yiliga **20 ming tonna kartoshka qayta ishlanmoqda.**
- Shundan **45% kraxmal, 35% chips, 20% yarim tayyor mahsulotlar** ishlab chiqarilmoqda.
-

Diagramma 1. Qayta ishlash mahsulotlarining ulushi

Qayta ishlash mahsulotlarining ulushi (Qashqadaryo viloyati)

Muhokama (Discussion)

Qashqadaryo viloyatida kartoshka saqlashning zamonaviy texnologiyalarini joriy etish mahsulot yo'qotilishini kamaytiradi va qishloq xo'jaligi samaradorligini oshiradi. Qayta ishlash sanoatini rivojlantirish esa:

- Mahalliy bozorni sifatli mahsulotlar bilan ta'minlaydi.
- Eksport salohiyatini oshiradi.
- Yangi ish o'rinlari yaratadi.

Xalqaro tajribaga ko'ra, Gollandiya va Germaniyada kartoshkaning 60–70% qismi qayta ishlanadi. Qashqadaryo sharoitida ham shunday tizimni kengaytirish iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa.

1. Kartoshka saqlash va qayta ishlash Qashqadaryo viloyati uchun strategik ahamiyatga ega.
2. Sovutkichli omborlardan foydalanish mahsulotning 90% gacha qismini sifatli saqlash imkonini beradi.
3. Qayta ishlash sanoatini rivojlantirish orqali qo'shimcha qiymat yaratiladi va viloyat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.
4. Kelgusida zamonaviy texnologiyalar va xalqaro tajribalarni joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Dospexov B.A. "Metodika polevogo opyta". – Moskva, 1985.
2. FAO Statistical Database, 2023.
3. Melnikova N., Karimov A. "Oziq-ovqat xavfsizligida kartoshkaning o'rni". – Toshkent, 2020.
4. Bradshaw J.E. "Potato biology and biotechnology". Elsevier, 2010.
5. Qashqadaryo viloyati hokimligi Qishloq xo'jaligi boshqarmasi ma'lumotlari, 2023.